

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Ad Vnum Corpus Redactus

Philosophiæ R. P. Francisci De Oviedo Madritani Societatis Iesv Sacræ
Theologiæ Professoris Tomus II

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

Controversia I. De essentia entis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95526)

CONTROVERSIÆ METAPHYSICÆ,

AVCTORE

P. FRANCISCO DE OVIEDO
E SOCIETATE IESV.

PRO OE M I V M.

LVRA quæ hæc Auctores disputant præmissi Controuersia 1. Logicæ, vbi de Scientia in communi; & illius obiecto disputauit. Ex ibi dictis hæc nonnullas conclusiones deduco. Metaphysica non est vna vnitate quadam Physica, sed vnitate ordinis, quod de omnibus scientiis Controuersia 1. Logicæ Puncto 3. perfeci. Metaphysicam ab hac ordinis vnitate non esse vnâ, sed triplicem probabile putat noster Smigletius à me citatus Controuersia 1. Logicæ Puncto 3. numer. 8. propter rationem quam ibi refero: quam quæstionem dixi ibidem num. 26. nulla posse ratione naturali definiiri, sed de illa auctoritate Philosophi tantum, aliorumve Doctorum agendum esse. Reliquas verò Scientias Metaphysicæ non subordinari, etiam si Metaphysica agat de ente in tota sua latitudine, & reliquæ scientiæ de ente contracto contento sub hac ratione, tradidi Controu. 1. Logicæ Punct. 1. num. 4. vbi omnium Scientiarum subalternationem latè explicui.

Obiectum Metaphysicæ est ens præciscens à materia, & eandem excludens, hoc est, ens præcisum à ratione materialis, & spiritualis, & etiam contractum ad rationem spiritualis. Fert hoc communis sententia. In tota hac obiecti materialis latitudine nullum partiale obiectum inuenio, quod possit dici obiectum attributionis iuxta naturam obiecti attributionis à me explicatam Controuersia 1. Logicæ, numero 10. Præter Deum Optim. Maxim. ad quem cognoscendum possunt, & debent ordinari cognitiones entis spiritualis, & Angelorum, quorum obiecta ad Metaphysicam spectant, & cuius cognitio ordinari non debet ad alia obiecta finita, & creata, vel saltem non infinita, si præcisè spectentur, cognoscenda.

Si per totam latitudinem obiecti nostræ Controuersiæ producerentur, maiorem partem omnium quæstionum, quas exagitant Theologi sibi arriperent, quidquid enim de Deo, & de Angelis (seclusa Dei reuelatione) ex principiis naturæ potest deduci, ad Metaphysicam spectat. Quapropter nostri negotij Metaphysici est agere de Natura diuina, de huius attributis, de libertate Dei, de simplicitate, seu compositione, & Angelorum locutione, & de aliis plurimis quæ Theologorum libros replent. Non tamen transiliam metas, quas huius latissimæ Scientiæ obiectum imposuere. Sic ergo me geram. Disputabo de conceptu communi entis, de illius possibilitate, de existentia, de passionibus eiusdem, & de iis, quæ his passionibus opponuntur. Tandem illud diuidam in decem Prædicamenta, & singulorum naturam explicabo. Vltimò de ente rationis, pro vt enti reali opponitur disputationem instituam.

CONTROVERSIÆ PRIMA.

De essentia entis.

Vbi præfixo titulo ferè omnes legitimè disputant, an conceptus entis sit vnus respectu Dei, & creaturæ, substantiæ, & accidentis, qua quæstione hæc dirempta alijs in locis disputant, an ens

sit vniuocum, vel analogum respectu illorum, à quibus abstrahitur, quibus necessum est doctrinam hæc traditam, vel tradendam importunè iam traditam repetere, vel nondum explicatam hæc repetendam immaturè

tunc præmittere, ideo sub eodem titulo hic disputo de entis vniuersali, & de analogia, ad quam explicandam definitio, quid sit vniuersum, quid æquiuocum, quid analogum.

PUNCTUM I.

De conceptu entis.

- 1 Inquirimus conceptum quidditatum entis, per quem formaliter constituitur in ratione talis, & differat ab omni non ente, videlicet à chimæra, seu ente rationis.
- 2 Definiunt nonnulli ens in communi per negationem chimære, & asserunt totum id, quod chimæra non est esse ens. Non assentior definitioni, quia etsi admitatur omne non chimæram esse ens, adhuc non rectè per hanc negationem conceptus quidditatus entis traditur, quia ignotum per ignotius ostenditur, est enim plus ignotus conceptus chimære, quam conceptus entis. Deinde chimæram per negationem entis cognoscimus, & id dicimus esse chimæram, quod apprehenditur cum ratione entis, quam non habet, seu quod tantum habet esse obiectiue in intellectu, quæ definitio supponit cognitionem entis, quod inuoluitur in illo esse, ac proinde si ens reale per negationem chimære definitur, cum chimæra definitur per negationem entis realis definitur idem per idem, & vitiosus circulus committeretur. secundò negationes verè non sunt entia, neque propriè loquendo sunt, illarum enim esse tantum est non esse habituum, quo remouent, quod non est ens, sed potius remotio entis. Neque refert habitus, qui verè sunt, & entia dicuntur, esse non esse suarum negationum, quas remouent, quia habitus remouent suam negationem per esse prædicatorum positiuorum, quæ verè sunt, & ideo non apprehenduntur præcisè ut puræ remotiones suarum negationum, sed ut virtutes positivæ in ordine ad alias negationes verè sunt purum non esse suorum habituum, & totum esse illarum est remouere habitus, & non sunt, neque concipi possunt in ordine ad alia.
- 3 Melius communis Doctorum sententia rationem entis explicat per aptitudinem ad existendum, asseritque illud esse ens, cui non repugnat existetia, seu quod est capax existendi. Definitionem hanc optimam ex eo probatur, quod conueniat Deo, & creaturæ, substantiæ, & accidenti, rei & modo, & quibuscumque aliis entibus realibus, & non conueniat enti rationis, quod ens non est, neque negationibus, quæ sicuti propriè entia non sunt, sic sunt propriæ existentie incapaces, & eodem modo, quo dicuntur entia, eodem existere dicuntur, sicuti enim dicuntur entia cum addito, videlicet entia negatiue, sic cum eodem addito dicuntur negatiue existere. Deinde nullus alius potest reperiri conceptus notior omnibus, quam hæc existendi capacitas: rectè ergo per illum definitur ratio entis, siquidem cuiusque enti conuenit, & per illum ens differt ab omni non ente, & est notissimus omnium, & saltem ratione prior aliis quibuscumque conceptibus, qui in ente possunt excogitari.
- 4 Conceptus hic entis communis est, tam enti possibili, quam existenti, quia ens possibile capax existendi dicitur, & ens existens eandem habet capacitatem ad actum reduci, & non destructam per ipsum actum, dum enim actus est, actu potest existere, iuxta vulgare illud: de actu ad potentiam valet consequentia. Nihilominus si strictè loquendum sit, ens purè possibile, adhuc non est ens, quia ly *purè possibile* est additum diminuens rationem entis, & illud tantum dicitur simpliciter ens, quod simpliciter est existens, id enim quod non existit, sed purè est possibile, non est, sed esset, & non nisi cum addito dicitur ens neque potest dici capax existendi, quia capacitas ista in ente non est aliquid ab illo distinctum, neque ab ipsa entis existentia, ac proinde donec simpliciter sit existentia in se ipsa non dicitur capax existendi per capacitatem, quæ actu sit, sed quæ est obiectiue, & quæ esset sine contradictione, si esset actu existentia, ideo capacitas ista non dicitur potentia physica, sed Logica, seu obiectiua. Vide quæ de hac re dico Controuers. 2. Punct. 1. & 2. ubi explico quid sit rem esse possibilem, & quomodo differat existentia entis ab ipsius possibilitate. Ob hanc rationem non datur conceptus quidam vniuersalis, & vniuersus eidem enti ut possibili, & ut exi-

stenti. Secundò quia ens non multiplicatur in ipsum existens, & possibile, neque realiter distinguitur ut existens ab ipso ut possibile, & ita non potest in aliquo conceptu vniuersali conuenire, quia de ratione vniuersalis est multiplicari in inferiora, respectu quorum dicitur vniuersale.

PUNCTUM II.

De vniuersis, & æquiuocis.

Vniuersa definit Aristoteles; cuius nomen est commune, ratio vero significata omnino eadem. Idem Philosophus æquiuoca definit Quorum nomen est commune, ratio vero substantie omnino diuersa. Per illam particulam *substantie* conceptum quidditatum intellige, siue sit substantia, siue accidentis, sicuti enim prædicatum substantie est vniuersum respectu substantiæ corporeæ, & incorporeæ, sic prædicatum qualitatibus commune est respectu qualitatibus materialibus, & spiritualibus. Conueniunt vniuersa, & æquiuoca in hoc quod est habere nomen commune; differunt in eo, quod ratio significata per vniuersum est omnino eadem, ratio vero significata per æquiuocum sit omnino diuersa. Exemplum vniuersorum sit homo, cuius eadem est ratio in Petro, & in Ioanne; æquiuocorum verò exemplum esto Gallus qui significat gallum gallinaceum, & hominem natione Gallum, qui duo conceptus significati in hoc simplici nomine nullum habent inter se ordinem, nullamque connexionem.

Circa identitatem vniuersorum notandum est non requiri adæquatam respectu omnium, aliàs solum prædicatum specificum vniuersum diceretur, sed sufficere identitatem inadæquatam, sicuti reperitur in prædicato animalis, quod est idem in Petro, & in Ioanne (per intellectum prædicatentem intellige) & tantum dicitur rationem inadæquatam essentia, & in illo Petro, & Ioanne, homo & equus, vniuersa conuenire dicuntur, etsi nullius inferioris dicat adæquatam essentiam.

Circa æquiuocorum diuersitatem nota sufficere singula esse diuersa secundum rationem significatam per nomen, etiam si secundum aliam rationem omnimodam habeant conuenientiam. Exemplum est respectu galli gallinacæ, & hominis natione Galli, quia quatenus hoc nomine significatur, nullam habent vnitatem, nullumve respectum, vel ordinem, si verò animalis nomine significentur, conueniunt in ratione generica in utroque distincta per intellectum.

Vniuersum vulgò solet diuidi in vniuersum vniuersum, & vniuersum vniuersum. Vniuersum vniuersum dicitur ratio superior, verbi gratia, animal. Vniuersa vniuersa dicuntur rationes inferiores, v.g. homo, & equus, qui vniuersa conueniunt in ratione animalis: sic similiter diuiduntur æquiuoca in æquiuoca æquiuocantia, & æquiuoca æquiuocata.

Dubitari solet an æquiuocatio solum conueniat vocibus, vel etiam conceptibus. Affirmat Arriaga disp. 10. Logicæ, sect. 1. certum esse eodem conceptu posse plura significari, quod mihi certum est. Deinde addit ipsum censere iuxta communem opinionem conceptum illum, æquiuocum esse dicendum, quia de ratione nominis vniuersi non est omnia simul significare; quando enim dico *canis equum*, non dico vidisse omnes equos, sed vnum, quem intellectus potest cum alio æquiuocare: ergo de ratione æquiuoci non est singula æquiuocata seorsum sumpta posse significare: ergo ex nullo capite deneganda est æquiuocatio conceptui communi pluribus obiectis ex vi illius representationis, quia si ex aliquo capite huic conceptui esset neganda æquiuocatio, tantum esset, quia conceptus ille non posset quolibet obiectum seorsum sumptum representare aliis non representatis. Secundum hunc dicendi modum conceptus simplicissimus Dei, quo plura obiecta creata in se disparata cognoscit, æquiuocus esset dicendus, quod concedit Arriaga, qui docet hoc non esse inter idiotas spergendum, quia æquiuocatio confusionem sonat, quæ in Deo admitti nequit.

Melius docet Hurtad. disp. 9. Logicæ, sect. 2. cum communi sententia æquiuocationem tantum in vocibus, & non in conceptibus reperiri, quia Deus, & Angelus, qui vno conceptu omnia cognoscunt, non dicuntur formare conceptus æquiuocos, neque conceptus hominis tales dicendi

dicendi sunt, etiam si simplici conceptu plura obiecta inter se diuersa sepe repræsententur, quia huiusmodi conceptus etiam si plura significant illa ut in se distincta repræsentant, & pluribus conceptibus æquivalent: conceptus verò humanus, cui nomen vniucum respondet, ita significat plura, ac si essent vnum, confundit enim plura illa obiecta ad quæ terminatur, & absque vlla discretionem, seu distinctionem ipsorum inlar vnius simplicis obiecti intellectui proponit, in quæ non potest aliquando non eadem ratione indiuisibiliter ferri, neque potest dari conceptus, qui modò sumatur ad repræsentandum hoc obiectum, & non aliud, modò ad aliud, & non istud exprimendum. Secus in multis contingit, quæ indifferenter ad hoc, vel illud obiectum sub eadem, vel sub diuersa ratione, ad vnum tantum, vel ad plura significanda desumuntur. Quia hoc nomen *Gallus* aliquando sumitur tantum pro homine natione Gallo, aliquando pro gallo gallinaceo, & ideo dicitur æquiuocum, quia confusionem causat in intellectu, cui occasionem præbet, ut modò hominem natione Gallum pro gallo gallinaceo desumat, & postea gallum gallinaceum pro homine Gallo, quod est propriè æquiuocationem pati, sic dicimus æquiuocari hominem, qui terminorum confusione vnum obiectum pro alio intelligit, vel qui lingue lapsu verbum vñ pro alio distincto protulit. Similiter hoc nomen *homo*, quod vniucum est, ita significat plura obiecta sub eadem ratione, ut aptum sit sub eadem ratione illorum quodlibet seorsim significare, seu desumi pro singulis seorsim sumptis eadem ratione, quæ sumitur pro tota collectione.

7 Neque satisficit, quod respondet Arriaga, videlicet inconueniens non esse Deo conceptus æquiuocos attribui absque vlla confusione obiectorum, sed cum summa ipsorum distinctione, constitutâ tantum æquiuocatione in eo, quod idemmet conceptus plura obiecta inter se distincta, & disparata repræsentet, quia licet hic modus repræsentandi plura obiecta, etsi in se disparata per eundem simplicem conceptum nullam dicat imperfectionem, potius ad perfectionem, & simplicitatem Dei spectet, tamen æquiuocatio secundum se, & secundum acceptionem communem non tantum sonat id, quod Deo tribuit Arriaga, sed confusionem, ideo neque æquiuocationis nomen tribuendum est Deo, quod malè audit, non enim sat est prudenti Philosopho, atque Theologo ea tradere quæ intellecta secundum ipsius interpretationem nullum continent absurdum; sed ita loqui, ut ex communi verborum significatione nullam generent suspensionem doctrinæ à veritate alienæ, neque aliquam tribuant occasionem errandi. Sicut enim grauissimè reprehendendus esset propter inordinatum loquendi modum; ille, qui assereret Deum committere peccatum, etiam si postea diceret, peccatum committi à Deo non importare Deum esse formaliter peccatorem, neque causam inducentem ad peccatum, sed tantum concurrere ad materiale peccati determinatum à voluntate libera, quem concursum à Deo exhiberi Theologi admittunt; ita reiciendus est, qui dixerit conceptus Dei esse æquiuocos, etiam si Deo in re eisdem tribuat conceptus, quos Theologi negantes in Deo æquiuocos conceptus in Deo agnoscunt.

8 Ratio Arriagæ nihil probat, quia de ratione nominis vniucis est significare omnia vniuoca confusè, & quodlibet illorum in particulari sub eadem ratione, quæ omnia simul sumpta significat, sic nomen *homo* aliquando significat Petrum, & Ioannem, & reliqua omnia indiuidua speciei hominis sub vna communi ratione apprehensa, quod præstat dum substituitur loco conceptus, qui confusè omnia indiuidua sub illa ratione attingit, aliquando verò tantum sumitur pro vñco tantum indiuiduo, ut cum dico *Petrus est homo*. Adde tunc propriè nomen dici vniucum, quando substituitur loco conceptus ex vi cuius inlar vnius omnia indiuidua apprehenduntur, & constituitur vniuersale.

PUNCTUM II.

De Analogis.

1 Inter vniuoca, & æquiuoca sunt alia media, quæ analogia vocantur, & ab Arist. definiuntur, quorum nomen est commune, ratio verò significatio neque omnino eadem, neque omnino diuersa. Conueniunt cum vniuocis, & æquiuocis in nomine

Franc. de Ouedo, Philosoph. Tom. I. I.

comuni, differunt ab æquiuocis, quia ratio non est omnino diuersa, & ab vniuocis, quia non est omnino eadem.

Analogia diuiduntur in analogia inæqualitatis, attributionis, proportionis, & aliqui addunt proportionalitatis, ut membrum distinctum ab analogis proportionis. Analogia inæqualitatis sunt cuius nomen est commune: ratio tamen significatio per nomen, inæqualiter participata in inferioribus ratione differentia: hæc analogia reperitur in omnibus vniuocis, ac proinde non est propriè analogia, quia animal perfectius est in homine, quàm in equo ratione differentie perfectioris, per quam contrahitur, cum quo identificatur.

Analogia attributionis est, cuius nomen est commune, ratio verò significatio simpliciter diuersa, & eadem secundum terminum: exemplum sit in nomine sanum respectu animalis, medicinæ, & vrinæ: animal dicitur sanum, quando habet in se sanitatem formaliter; medicina, non quia sit sana formaliter, sed quia est causa sanitatis; vrina quia est signum. En diuersas rationes sani, animalis, medicinæ, & vrinæ conuenientes, omnes tamen in ordine ad eundem terminum; quia virtus sanitatis, quæ est in Medicina, respicit tanquam terminum sanitatem formalem animalis, & ratio signi, quæ est in vrina, similiter eandem sanitatem significat.

Ex hoc infertur inter analogia proportionis debere esse habitudinem vnius, vel plurius analogatorum ad aliud, cui ratio analogia præcipuè conueniat, & ex illo reliqua talia denominent, ut accidit in exemplo allato vrinæ, & medicinæ, quæ sanæ dicuntur in ordine ad sanitatem, quæ propriè conuenit animali, & hoc appellari analogum analogans, reliqua verò analogia analogata, licet aliqui hanc distinctionem constituent inter nomen analogum, & rem significatam per nomen.

Notandum est hæc analogia tantum constitui talia in ordine ad præcipuum analogatum, non verò in ordine ad se: v.g. medicina dicitur analogicè sana in ordine ad animal, species tamen medicinæ diuersæ inter se vniuocè conueniunt, in ratione cauendi sanitatem, ac proinde ratio signi efficienter vniuocè conuenit omnibus medicinis.

Analogia proportionis, seu proportionalitatis est, quæ versatur inter duas proportionem. Proportio dicitur ordo, seu habitudo vnius ad aliud, qualis est inter quatuor, & octo, quæ est habitudo dimidij ad duplum, & qualis est inter materiam, & compositum, quæ est partis ad totum. Ratio illa, in qua duæ proportionem conueniunt, dicitur analogia proportionis, v.g. ratio dimidij dicitur analogia in hac acceptione, quia est id, in quo conueniunt proportio, quæ est inter quatuor, & octo, & inter tria, & sex, quia sicut se habent quatuor ad octo, ita se habent tria ad sex. Similiter sicut se habet motus localis ortus ex admiratione, qui dicitur risus, ad hominem, sic se habet ratio viriditatis ad prætā, ac proinde similiter vocatur risus, & dicitur *homo ridet, prætā videt*.

Hanc analogiam communiter appellant Doctores analogiam proportionalitatis, quæ est similitudo inter duas proportionem, Hæc tamen disp. 9. sect. 3. distinguit ex aliorum mente analogiam proportionis, & proportionalitatis: analogiam proportionis appellat, quæ fit per comparationem inter terminos simplices, sicuti cum dicimus, sicut se habet motus localis ortus ex admiratione ad hominem, ita viriditas ad prætā: Analogia proportionalitatis dicitur, quando comparatio fit inter duo complexa, sicuti quando dicimus: sicut se habet risus prætā ad oculos oblectandos, sic se habet risus hominis ad fociorum voluptatem. Sed hanc differentiam non percipio, neque de illius impugnatione curo, ne tempus in re inutili impendam.

Hæc analogia, ut bene decet Hurtad. sect. 3. aliquando est vera analogia, aliquando vniuocationem non tollit, & propriè nomen non constituit analogum, dimidium enim vniuocum est respectu trium ad sex, & quatuor, ad octo, etiam si se habeant tria ad sex, sicut quatuor ad octo: imò in omnibus vniuocis hæc analogia reperitur, quia sicut se habet animal ad hominem, sic se habet ad equum, quia ad vtrumque se habet tanquam pars materialis ad totum metaphysicè compositum. Quando ergo proportio, quæ inuenitur inter duo extrema, ex vna parte, & inter alia duo ex alia est omnino eadem, nomen est vniuocum, sicut in exemplis iā dictis, quando verò proportio, quæ est inter duo extrema ex vna parte, & inter alia duo ex alia parte, non est omnino eadem, tunc proportionalitas, seu similitudo proportionum non est omnino eadem, sicut quando vocatur magister, vitis, quia ingenia discipulorum imbuunt doctrinā,

T sicut

sicut vitis imbut vino racemos, proportio, quæ est inter magistrum & discipulos, non est eadem, quæ est inter vitem, & racemos, quando vitis propriè, & strictè communicat vinum racemis; Magister verò non nisi metaphoricè, & improprie.

- 9 Necessum autem est hanc analogiam proportionis, seu proportionalitatis assignare ad cognoscendas diuersas naturas analogiæ, seu diuersa fundamenta illarum, vt postea dicam, quia diuersa est analogia sani respectu animalis, vrinæ, & medicinæ, quàm risus respectu hominis & prati, vrina enim dicitur sana, quia est signum sanitatis, medicina quia est causa illius; id autem quod in prato risus vocatur, nec est causa risus hominis, neque signum illius, ac proinde diuerso modo constituitur hæc analogia, illa enim constituitur per rationem cause in medicina, & signi in vrina; hæc verò per proportionem, seu similitudinem quandam, quia sicut risus est signum laticitiæ, ita viriditas, & herbarum laticitiu est signum, non laticitiæ, cuius pratum capax non est; sed quod bene se habeat, ita vt si capax esset oblectationis posset oblectari, & tripudiare, ac proinde quasi tripudiare dicitur sua amoenitate.
- 10 Inquires quomodo differant analogia attributionis, & proportionalitatis. Resp. imprimis differre in fundamentis, quia diuersum fundamentum est, vt nomen sanum, cuius significatum proprium est animalis, tribuatur medicinæ, quàm vt nomen risus, cuius significatum proprium est hominis tribuatur prato.
- 11 Adde has analogias non tantum in fundamento, sed formaliter specie differre, nam de ratione analogiæ, est aliqualis vnitas inter analogata, & diuersa est vnitas, quæ est in ratione sani inter animal, & medicinam ab vnitate, quæ est in ratione ridendi inter hominem & pratum, quia hæc posterior vnitas tantum consistit in quadam similitudine, illa in attributione formæ existentis intrinsecè in animali, ad medicinam, quæ est in illius causa, animal enim, & medicina ab eadem forma dicuntur sana, animal intrinsecè, medicina extrinsecè, homo verò, & pratum non dicuntur ridere eadem forma, homo enim ridet per actum verum ridendi, pratum per alia accidentia, quæ illi adherent, & propter similitudinem, seu proportionem, quæ habet cum risu, metaphoricè risus vocatur, & in hoc consistit analogia proportionis, seu proportionalitatis.
- 12 Ex his facile erit definitiones vtriusque analogiæ explicare analogia prout abstrahit ab analogia attributionis, proportionalitatis definitione iam tradita, analogia attributionis definitur: *Cuius nomen est commune, ratio vero significata simpliciter diuersa, eadem tamen secundum terminum ratione attributionis formæ existentis in principali analogato, ad reliqua minus principalia.* Analogia proportionis, seu proportionalitatis definitur: *cuius nomen est commune, ratio vero significata simpliciter diuersa, eadem tamen secundum proportionem respectus formæ ad analogata.*
- 13 Nota æquiuoca distinguunt aliquando in æquiuoca à casu, & æquiuoca à consilio. Æquiuoca à casu dicuntur ea, quæ eodem nomine gaudent præter intentionem imponentis nomen, sicut præter omnium intentionem accidit eodem nomine significare hominem, nationem Gallum, & gallum gallinaceum, quia nullo respectu habito ad gallum gallinaceum fuit impositum hoc nomen homini natione Gallo, & nulla huius mentione facta idem nomen fuit illi datum. Æquiuoca à consilio dicuntur ea, quæ gaudent eodem nomine, quod vni impositum fuit per ordinem, seu similitudinem ad aliud, sicut nomen canis impositum fuit primariò ad significandum canem latrabilem; deinde impositum fuit ad significandum canem cælestem, non casu, sed habità ratione ad præcipuum significatum, quia illa constellatio figura, & situ referebat similitudinem canis latrabilis. Hæc æquiuoca à consilio sunt eadem cum analogis, neque ab illis formaliter differunt, quia eodem nomine gaudent propter similitudinem, seu proportionem, etiam si simpliciter differant, & hoc est formalissimè esse analogum.
- 14 Rursus alia est difficultas sanè diuisio analogorum in analogia propria, & impropria; analogia impropria dicuntur illa, quorum analogata minus principalia extrinsecè participant formam præcipui analogati, sicut vrina extrinsecè dicitur sana à sanitate animalis vel metaphoricè, sicut prata dicuntur ridere per metaphoricè, quia, etsi viriditas, quæ in pratis risus appellatur sit illis intrinsecè, non tamen hæc viriditas est risus formaliter, sed tantum metaphoricè, unde etiam risus potest dici extrinsecè prout, licet id, quod ri-

sum appellamus, sit illi intrinsecum, accidentaliter, & extrinsecè dicitur risus per similitudinem ad proprium risum, quæ fundamentum est metaphoricè, & extensionis nominis, verius risus ad id, quod verè risus non est.

Dixi vrinam, & medicinam extrinsecè participare sanitatem animalis, quia licet medicinæ sit intrinsecum esse sanum, & habere virtutem cauendi sanitatem, id non dicitur formaliter sanitas, sed virtualiter, unde cum formaliter dicatur sana, debet hæc denominatio sanæ, quæ absolute prolata formaliter sonat, à sanitate formali, quæ tantum est in animali desumi. Idem dicito ad vrinam, quæ tantum significat sanitatem, per hoc tamen non dicitur sana formaliter, sed per sanitatem animalis, desumit autem virtutem suam in medicina, & ratio signi in vrina vt fundamentum ad hoc, vt illis applicetur forma sanitatis existentis intrinsecè in animali, quæ illis est extrinsecè.

Alia solent dici analogia propria, ea videlicet, quæ intrinsecè, & propriè qualibet metaphoricè exclusà participat rationem principalis analogati, dicuntur tamen analogia per attributionem, quam habent ad illud, & hoc sensu ratio substantiæ dicitur analogia respectu Dei, & creaturæ, quia licet creatura sit simpliciter substantia, & semper intelligitur cum attributione substantiæ create ad increatam, ens simpliciter dicitur analogum respectu accidentis, & substantiæ, quia licet accidens sit formaliter ens dicitur semper attributionem ad substantiam. Hæc diuisio à multis admittitur, ab aliis verò quàm pluribus reicitur quorum sententia hic amplector, & probabo Puncto sexto, septimo & octauo, ubi ostendam transcendentiam, & dependentiam vniuocationem non impedire, darique rationem vniuocationis creati, & increati, substantiæ, & accidentali.

PUNCTUM IV.

De transcendentia entis, & reliquorum predicamentorum.

Pædicatum illud dicitur transcendens, quod in omnibus aliis imbutum est, ita vt nulla ratione possit sine ipso cõcipi illud, respectu cuius dicitur transcendens, quam transcendentia descriptionem admittit omnes, ideo in illa expendenda non immeror. Duplex est opinio, vna, quæ obiectiuas præcisiones admittit; altera, quæ tantum formales, seu ex parte actus, & non ex parte obiecti defendit. Iuxta has diuersas sententias diuerso modo in hac materia philosophandum est, ideo quid in quacumque illarum tenendum sit, sigillatim explicabo.

PRIMA CONCLUSIO. In opinione, quæ tantum ex parte actus præcisiones admittens, & reliqua omnia prædicata realiter identificata siue inferiora, siue superiora, siue directè in linea prædicamentali constituta, sicut genera, & species, siue indirectè, sicut differentia ex parte obiecti mutuo sunt transcendentia. Tradit hanc conclusionem Arriaga disp. 11. sect. 3. subsect. 3. cuius ratio facilis est. Iuxta hanc sententiam ex parte obiecti nulla præcisio inter prædicata realiter identificata, & idem formaliter obicitur ex parte obiecti, quando apprehenditur ratio entis, & quando apprehenditur differentia indiuidualis huius entis indiuidui; ergo omnia prædicata apprehenduntur ad inuicem se includentia, seu in vno simplici obiectiuo conceptu ex parte obiecti impartibili, & per modum vnius; ergo ex parte obiecti quælibet formalitas est identificata cum alia, & in illa imbuta; ergo quælibet formalitas ex parte obiecti est imbuta in alia, & illam transcendens, & ita identificata, vt ex parte obiecti non hæc & illa, sed vna simplex formalitas sit dicendum obiectum illud, quod in plures formalitates ex parte actus partitur.

SECUNDA CONCLUSIO. In opinione, quæ ex parte obiecti præcisiones obiectiuas defendit, & in opinione, quæ tantum formales admittit, ens, & quodcumque prædicatum superius transcendit omnia inferiora, quæ directè illi subiciuntur. Dixi quæ directè illi subiciuntur, vt excluderem differentias, tantum enim loquor de ente, & quodcumque alio prædicato generico respectu aliorum generum intermediorum, & specierum, & indiuiduorum, quæ sub se continet. Conclusio hæc est mihi certa, illam ostendo in homine respectu animalis, eodem enim modo philosophandum est de quibuscumque aliis prædicatis, quorum vnum sit superius, aliud directè inferius. Conceptus hominis non dicit simplicem quandam formalitatem

formalitate tenentem se ex parte obiecti, in quo consistit ratio speciei, quæ non est formaliter intrinsecè composita, & constans partibus præcisiss ex parte obiecti, aut ex parte actus: ergo tam ex parte obiecti, quam ex parte actus ratio animalis concipitur in homine, per modum vnius cum rationali, absque vlla præcisione inter animal, & rationale, quæ in homine formaliter includuntur: ergo ratio animalis transcendit totam rationem specificam cum in specie actu non fit quædam formalitas, quæ sit animal, & alia, neque ex parte actus præcisa, quæ sit rationale, sed rationale, & animal in eadem conflant formalitatem indiuisibilem, in qua consistit species: ergo ratio animalis, sine qua nequit concipi homo transcendit totam rationem hominis, cum in homine formaliter non fit vnum prædicatum, quod sit animal, & aliud, quod non sit animal, aut ab animali discernatur. Confirmatur, & declaratur eadem ratio. Homo formaliter est animal, insuper dicit simplicem formalitatem, tam ex parte actus, quam ex parte obiecti: ergo quicquid in homine concipitur est formaliter animal, cum non possit assignari vnum, quod sit animal, & aliud, neque adequatè distinctum, quod sit rationale in entitate omnino simplici, & incomposita tam ex parte actus, quam ex parte obiecti. Verge in homine inuenitur formaliter ratio animalis, non præcisa à rationali, neque ab aliqua ratione adequata, neque inadequata speciei: ergo imbuta in rationali, & in tota ratione speciei, & transcendens rationales & speciem ipsam, & quicquid in illa reperitur. Tantum posset responderi huic rationi negando conceptum speciei, esse conceptum quendam simplicem, tam ex parte actus, quam ex parte obiecti, quod efficaciter probauit in Logica Controuers. 6. Punct. 2. ubi ostendit speciem intrinsecè non esse compositam, neque habere partes metaphysicas, neque ex genere, & differentia componi, sed hæc omnia extrinsecè tantum illi competere.

4 TERTIA CONCLUSIO. In nulla opinione prædicata inferiora transcendunt aliquod prædicatum superius, ita vt superius sine inferiori non possit intelligi. Exempli gratia, substantia non potest transcendere rationem entis, neque corpus rationem substantia. Hæc conclusio est omnino certa, & apud omnes inconcussa, quam tantum expressi vt notarem transcendentiam superiorum prædicatorum respectu inferiorum nunquam non esse. Ratio est manifesta: quodlibet prædicatum superius indifferens est vt contrahatur per differentias oppositas: ergo potest præcisci ab illis, & ab speciebus per has differentias constituendis.

5 QUARTA CONCLUSIO. In opinione, quæ præcisiones obiectiuas admittit, ens non solum transcendit genera intermedia, & species ad quæ contrahitur; sed etiam quamlibet differentiam suæ immediatæ contrahitur, siue vltimi indiuidui constituturam. Conclusio hæc communis est inter Doctores, qui contra Scotum docent non posse differentias præcisci ab ente, neque certum est ab illa Scotum dissentire, quia incertum est an Scotus tantum senserit differentias posse ex parte actus præcisci ab ente, an etiam ex parte obiecti easdem præcisci voluerit. Ratio est facilis: conceptus perfectitatis, & cuiusvis differentia terminatur ad aliquid, quod formalissimè opponitur cum chimæra: ergo terminatur ad ens. Probo antecedens: cognitio terminata ad illam differentiam distinguitur ex parte obiecti à cognitione terminata ad chimæram, quia hæc terminatur ad quid fictum, & illa ad aliquid reale, hæc ad obiectum, quod tantum habet esse obiectiuè in intellectu, illa ad obiectum, quod in se ipso, & per se ipsum habet esse independentè à cognitione terminata ad illud, & per se ipsum est non repugnans: ergo terminatur ad aliquid quod opponitur cum chimæra, & est quid positium non repugnans existere: ergo terminatur ad ens formaliter, cuius constitutiuum est non repugnantia ad existendum, quod in formalitate positium, seu in non negatione non distinguitur à ratione formali entis.

6 QUINTA CONCLUSIO. In opinione, quæ tantum ex parte actus præcisiones obiectiuas admittit ens transcendit omnes differentias. Hæc conclusio est contra Arriagam nuper citatum, illam tamen tradidit Hurtad. disp. 9. Logicæ sect. 4. subsect. 5. & ferè omnes Doctores independentè à quacunque sententia absolutè tradunt differentias non posse ab ente præcisci: Legatur Soar disp. 2. Metaph. sect. 5. Probo conclusionem traditam eodem modo, quo præcedentem probabam, transferendo rationem, quam in obiecto

Francisc. de Quiedo, Philosoph. Tom. I. 1.

cto assignamus ad actum. Rationale ex parte actus apprehenditur vt distinctum à chimæra, & à puro nihilo: ergo apprehenditur vt ens. Probo antecedens: apprehenditur vt principium potens producere ratiocinationem: ergo vt potens existere, virtus enim productiua necessariò supponit non repugnantiam ad existendum, quia id, cui repugnat existentiæ, per locum intrinsecè repugnat intrinsecè ratio virtutis productiue. Confirmatur: Rationale, vt est principium discurrendi, cognoscitur per connotata entis: ergo cognoscitur vt ens. Consequentia in hac sententia legitima est. Antecedens probatur: rationale vt est principium discurrendi cognoscitur per discursus ab illo producibiles: ergo cognoscitur per existentiam effectus tanquam per connotatum, ergo cognoscitur per connotatum aptissimum ad percipiendum in causa capacitatem existendi: quid enim aptius excogitari potest ad cognitionem capacitatis propriæ existentie in causa, quam existentia effectus? Verge; ratiocinatio est connotatum aptum ad cognoscendum in causa principium productiuum ratiocinationis: sed eadem ratiocinatio supponit in eadem causa capacitatem ad existendum, quia per locum intrinsecum repugnat ratiocinationem procedere à principio non capaci existendi: ergo connotat hanc capacitatem existendi: Vltimò hæc est formalis prædicatio rationale est principium ratiocinationis: ergo de rationali dicitur esse: ergo de rationali formaliter prædicatur ens imbutum in copula est: idem enim valet dicere, rationale est principium ratiocinandi, ac dicere rationale est ens principium ratiocinandi.

7 Ex his facile soluitur fundamentum, quo affirmat Arriaga, ens posse præcisci à differentiis, existimat enim posse cognosci rationale non cognitum connotatis entis, quod falsum est vt probauit. Neque alicuius ponderis est quod addit Arriaga, videlicet se posse cognoscere modum, & dubitare an sit realis vel rationis, quia non quotiescumque est dubitatio, est abstractio; potius dubitatio fit per apprehensionem rationum singularium, in quibus intellectus est dubius, quæ illarum conueniat subiecto, de quo dubitat quid, vel quale sit.

8 Obiicies: Si in differentiis imbutur ratio entis, conuenient in hac ratione entis: ergo poterit dari ratio illis communis: ergo non erunt id per quod vltimò differunt species oppositæ, aut indiuidua distincta per differentias indiuiduales constituta. Resp. differentias ipsas confusè cognitæ posse vniuocè conuenire in ratione entis, & rursus per se ipsas expressè cognitæ differre, quia eademmet formalitas diuerso modo cognita potest esse principium conueniendi, & disconueniendi, in quo nullum est inconueniens, neque infertur processus in infinitum, & de differentiis indiuidualibus dixi in Logica Contr. 5. Punct. 3.

9 Obiicies secundo: In omni compositione vna pars debet distinguì ab alia comparte: sed substantia componitur tanquàm ex partibus metaphysicis ex ente, & ex perfectitate: ergo ens debet distinguì à perfectitate, & perfectitas ab ente. Resp. antecedens esse verum in compositione propria, in impropria verò compositione necessum non esse hanc partium distinctionem, sed sufficere partes inadequatè distinguì eandemve formalitatem diuerso modo apprehendi.

10 Obiicies tertio: Ratio entis includitur in substantia differentia, videlicet in perfectitate: ergo non dicit aliquid amplius species constituta ex genere, & differentia, substantia videlicet constituta ex ente, & perfectitate, quam differentia seorsum sumpta: ergo idem formaliter est ens per se, seu substantia, ac perfectitas. Probo consequentiam: si in aliquo differrent substantia, & perfectitas, in eo esset, quod substantia diceret rationem entis, & perfectitatem, & perfectitas tantum diceret se ipsam, & non rationem entis: sed perfectitas dicit se ipsam, & dicit rationem entis imbutam in se ipsa: ergo in nullo differunt. Respondeo easdem formalitates dicere perfectitatem seorsum sumptam, & substantiam, quam dicimus componi ex ente & perfectitate, illas tamen diuerso modo representari per conceptum perfectitatis, ac per conceptum substantia, quia perfectitas significatur tanquam ratio formalis contrahendi rationem communem, & vniuersalem entis ad speciem inferiorem ente, videlicet substantiam; substantia verò significatur tanquam species, ad quam contrahitur ratio communis entis. Itaque perfectitas, & substantia dicunt eandem formalitatem, tam ex parte actus, quam ex parte obiecti, significatam, tamen diuerso modo, quia formalitas, quam representat conceptus substantia per modum entitatis completæ, & speciei, ad quam

quam contrahitur ens, representatur conceptu perfectat's tanquam quid incompletum, & tanquam ratio formalis contractiva entis, & constitutiva substantiæ.

11 **Sexta conclusio:** In omni sententia de præcisionibus differentiæ inferiores non includunt formaliter rationem generum intermediorum, neque differentiarum, per quas hæc genera constituuntur, v.g. rationale non includit formaliter animal, neque sensitivum, & sensitivum non includit formaliter corpus neque differentiam, per quæ istud constituitur. Ratio est facilis: quoties connotata, in ordine ad quæ formalitates cognoscuntur sunt diversa, & non se includunt, neque inadæquatè formalitates sunt diversæ. Sed sensitivum cognoscitur per sensationes tanquam per connotata, rationale per ratiocinationes: ergo cognoscuntur per diversa connotata: ergo sunt formalitates diversæ. Ratio hæc valde efficax est in præcipientibus tantum ex parte actus, quia in his totum præcisionis negotium in diversitate connotatorum situm est; & in opinione præcipientium obiectivè, licet non adeo apparentem, eandem vim habere existimo, quia etsi præter distinctionem connotatorum, aliam præcisionem adstruat hæc opinio, talis præcisio necessariò oritur ex illa connotatorum distinctione, proximum enim, & adæquatam obiectivæ præcisionis fundamentum est connotatorum diversitas, in ordine ad quæ eadem talis entitas cognoscitur.

12 **Obiicies:** Differentia leonis est principium rugitus: sed rugitus est sensatio: ergo differentia leonis est principium sensationis: ergo formaliter animal, quod formaliter dicit principium sensationis. Aliter de eadem differentia simile potest fieri argumentum: differentia leonis est principium rugitus: sed rugitus est actio vitalis: ergo differentia leonis est principium actionis vitalis: ergo est formaliter vivens, quod constituitur formaliter per principium actionis vitalis. Respondet Arriaga, hæc argumenta difficultate care- re in opinione quæ tantum præcindit ex parte actus, quia secundum hanc sententiam, etiamsi rugitus sit formaliter sensatio potest ab illo præcindi ratio sensationis; & similiter etiamsi sit vitalis actus, potest ab illo ratio vitalitatis præcindi, quod fieri non potest in opinione obiectivè præcidente, iuxta quam asserit differentiam superiorem formaliter includi in inferiori. Non assentior Arriagæ, quia quatumvis subtilis sit præcisio ex parte actus, non potest ex vi illius præcindi ab aliqua entitate prædicatum aliquod ex his, quæ formaliter includit, quia nulla entitas potest considerari sine aliquo prædicato pertinente ad suam essentiam, neque cognosci non cognitis omnibus prædicatis essentialibus, per quæ constituitur, si enim non omnia cognoscantur, non illa entitas, seu species constituta ex prædicato cognito, & prædicato non cognito cognoscitur, sed prædicatum aliquod illius inadæquatam, quod sicut non dicit totam essentiam rei, ita non dicit ipsam, quæ indivisibiliter dicit hæc prædicata essentialia, sic cognitio ex vi cuius ab homine præcinderetur animal, & tantum attingeretur rationale, non esset cognitio hominis, sed cognitio rationalis, neque cognitio speciei, sed differentie, eademque ratione cognitio, ex vi cuius ab homine præcinderetur rationale, & tantum cognosceretur animal, non esset cognitio hominis, sed animalis, neque cognitio speciei, sed generis: ergo eo ipso quod rugitus sit essentialiter sensatio, & sit essentialiter actio vitalis, implicat rugitum cognosci præcisi ab illo rationibus sensationis, & actus vitalis.

13 **Melius respondetur differentiam leonis non esse principium rugitus secundum omnes formalitates, quas in se includit, sed secundum ultimam specificam; in rugitu enim reperitur ratio actus vitalis, ratio sensationis, & ratio specialiter constitutiva rugitus, ex quibus ratio actus vitalis respondet in principio rationi viventis, cuius est connotatum, ratio sensationis respondet rationi animalis, cuius est connotatum, & specialis ratio, per quam actus vitalis sensationis constituitur talis sensatio, videlicet rugitus, convenit differentie leonis. Instabis: rugitus, secundum ultimam rationem rugitus dicit immanentiam: ergo dicit rationem vitalis. Secundo, si rugibile separaretur realiter ab equo, esset principium sensationis: ergo non tantum illi respondet ratio talis sensationis, sed etiam sensationis ratio. Respondeo ad primum argumentum, rugitum secundum ultimam differentiam constitutivam non importare immanentiam ut sic, quam supponit ex prædicato generico, sed talem immanentiam. Ad secundum**

respondeo: casu, quo rugibile separaretur ab animali nullam vitalem operationem ab illo processuram, quia hæc essentialiter procedit ab animali, quod tunc non contineret rugibile, posset tamen ab illo procedere vicina differentia constitutiva rugitus, seu talis sensationis, si fingatur præcisiōe separari, eo modo, quo fingitur rationem sensationis à sensatione separari, nempe rugibile posset ab animali

PUNCTUM V.

An possit dari vnus entis conceptus communis omni enti.

Non dari vnum entis conceptum commune enti creato, & increato substantiæ, & accidenti docuit Caietanus opusc. de analogia nominum c. 4. & 6. Ferrar. cont. gent. c. 34. P. Vasq. i. p. disp. 14. n. 5. & 6. P. Fonl. Met. cap. 2. q. 2. c. 4. & gregatim Thomistæ, quorum plures dicit Soar. disp. 2. Metaph. sect. 2. n. 3.

Oppositam sententiam defendunt Scotus cum suis Capreol. Iauell. & Soar. apud P. Soar. idem Soar. ibid. Hurtad. disp. 2. Met. sect. 3. subf. 1. & in Logica disp. 9. sect. 4. Arriag. disp. 11. Logica sect. 1. subf. 1. & 2. & ferè omnes recentiores. Conclusio potest procedere iuxta præcipientes ex parte obiecti inter formalitates identificatas, & iuxta præcipientes tantum ex parte actus: & iuxta horum principia quibus assentior faciliorem probationem habet: existimo tamen in vtraque sententia prædictam conclusionem subsistere, ita illam iuxta omnium sententiam defendendam fuisse. Ens in tota sua latitudine potest cognosci confusè per conceptum quemdam non discernentem inter substantiam, & accidentis, inter ens creatum, & increatum: ergo potest cognosci conceptu quodam ex vi cuius dicitur vnum commune entibus particularibus. Consequentia iuxta præcipientes ex parte actus est inuitabilis, quia in horum sententia vnitatis conceptus communis tantum constituit in cognitione quadam, cuius obiectum sint singularia omnia, quæ ita attingat talia singularia, ut inter vnum, & aliud non discernat. Antecedens probatur: Quando concipio ens ut sic, non concipio clarè substantiam, & accidentis, ut experientia ipsa compertum est, sæpe enim apprehendimus aliquid esse, seu existeret, quin cognoscamus, an sit substantia, vel accidentis: ergo tunc cognoscimus rationem entis, quin distinet rationem substantiæ aut accidentis cognoscamus. Confirmatur: distinctus conceptus formalis est conceptus respondens his vocibus substantia, & accidentis à conceptu respondente huic voci ens: ergo ex eo distinguuntur, quod conceptus respondens huic voci ens confusè significat substantiam, & accidentis absque vlla ipsorum discretionem, & conceptus respondens his vocibus substantia, & accidentis substantiæ, & accidentis, ut inter se distincta representat. Confirmatur: Si propter aliquam rationem conceptus entis distinctè significaret substantiam, & accidentis, maxime quia ratio formalis entis transcendit substantiam, & accidentis sed etiam transcendit reliqua omnia genera, species etiam infimas, & vltima individua: ergo significaret distinctè omnia genera, omnes species, & omnia individua, ita ut conceptus entis discerneret inter hunc hominem, & illum hominem, hanc albedinem, & illam albedinem, & sic inter omnia individua quarumcumque specierum: Consequens est falsum: ergo antecedens tradendum non est, sed dicendum conceptum entis confusè attingere omnes peculiare rationes entis absque vlla discretionem inter hoc & illud ens, quod in opinione præcipientium tantum formaliter est tribuere vnitatem communem in qua forma vniuersalis consistit, conceptui obiectivo entis.

Arguo secundò: diuersa sunt connotata propria substantiæ, & propria connotata accidentis, præter quæ datur connotata communia substantiæ, & accidentis, videlicet oppositio cum chimera extractio à puro nihilo, & independentia in suo esse ab intellectu fingente, capacitas presentandi in loco, & durandi, quæ omnia sunt communia substantiæ, & accidentis, Deo, & creaturis, & cuiusque enti particulari ex cogitabili ergo possunt omnia entia cognosci per connotata omnibus communia non cognitis propriis connotatis ali- cuius specialis entis, ergo possunt omnia entia cognosci ut vnum.

vnus. Probo consequentiam: idem animal rationale, seu homo, & animal rugibile, seu equus cognoscuntur conceptu quodam confuso, & vniuersali, quia cognoscuntur per connotata communia, & similia in omnibus, sed similiter ens increatum, seu Deus, & ens creatum, seu creatura, ens per se, seu substantia, ens in alio, seu accidens habent connotata communia, per quae cognoscuntur: ergo poterunt per illa cognosci cognitione quadam, ex vi cuius omnia entia habeant vnitatem vnus vniuersalis, cum hac vnitatem tantum consistat in cognitione ex vi cuius singularia omnia representantur per connotata similia, & omnibus communia.

4 Rationes istae, quae contra praescindentes tantum formaliter sunt, contra obiectiones praescindentes eodem modo procedunt, quod sic ostendo. Totum fundamentum praecisionis obiectionis in rebus realiter distinctis est in connotatis similibus: sed substantia, & accidens habent similia connotata, per quae cognoscuntur, vt probatum est: ergo in substantia, & accidenti reperitur fundamentum, vt ab illis abstrahatur ratio communis. Confirmatur: ideo abstrahitur ratio communis animalis ab homine, & equo, quia in homine, & equo experimur sensationes similes. Sed in substantia, & accidenti, & in quibuscumque aliis entitatibus, etiam in ente increato experimur oppositionem cum chimera, capacitate praesentandi in loco, & durandi, independentiam in suo esse ab hoc quod est esse obiectiue in intellectu: ergo habemus fundamentum, vt ab omnibus singularibus entibus rationem quandam abstrahamus communem per intellectum vnus in omnibus.

5 Vltimo: Conceptus entis representat obiectum indifferens, vt praedicatur de substantia, & accidenti, dicimus enim substantia est ens, accidens est ens, & ex se praedicatum illud antequam contrahatur, nulla dicit oppositionem cum aliqua speciali differentia: ergo conceptus ille abstrahit a propriis differentiis substantiae, & accidentis, si enim differentias diceret, non representaret aliquid commune, & indifferens vt praedicaretur de substantia, & accidenti, neque aliquid quod oppositionem non haberet cum alia differentia, cum differentia substantiae cum differentia accidentis, & differentia accidentis cum substantia differentia opponantur. Denique quaecumque ratione mediteris ad concipiendam rationem communem animalis homini, & equo, & rationem communem hominis Petro, & Ioanni, eandem inuenies ad concipiendam rationem communem entis enti creato, & increato substantiali, & accidentali, siue tantum formales, siue etiam obiectiones praecisiones admittas, quia omnia entia simpliciter, & absolute sunt capacia existendi, praesentandi in loco, & durandi in tempore, & oppositionem habent cum chimera, quae non minus praebet fundamentum ad concipiendam rationem entis illis communem, quam sensationes similes in homine, & equo ad concipiendam rationem animalis communem homini, & equo.

6 Disparitatem reddunt auctores oppositae sententiae ex transcendentia, quam habet ens respectu suarum differentiarum, quae non solum praedictis argumentis satisfacere praesumunt, sed etiam in nostram sententiam insurgere tentant. Obiiciunt sic: Differentiae non possunt separari a ratione entis, vt probauimus Puncto praecedenti: ergo nulla praecisio fieri potest ex vi cuius differentiae permanent sine ratione entis in illis imbibita: ergo nulla praecisio fieri potest, ex vi cuius ens non maneat in differentis: ergo nulla praecisio fieri potest ex vi cuius ens sit separatum a differentis. Probo hanc vltimam consequentiam, quae tantum poterit negari. Id quod est in alio imbibitum, & cum alio coniunctum non potest esse sine illo, & ab illo separatum. Sed ens est imbibitum in differentis, & cum illis coniunctum: ergo non potest ab illis separari. Confirmatur eo ipso, quod ratio entis separaretur a differentis, differentiae separaretur ab ente, sed differentiae non possunt separari ab ente: ergo ens non potest separari a differentis. Probatur maior: Separatio dicit distantiam extremorum, sed eo ipso quod hoc extremum distat ab illo, illud distat ab isto: ergo eo ipso quod ens separaretur a differentis, differentiae separantur ab ente.

7 Hoc est potissimum argumentum oppositae sententiae, in quo difficultatem nullam inueniet, qui rem attentè inspiciat, habet enim solutionem luce clariorem. Concedo differentias non posse separari ab ente, & in ipsis semper manere rationem entis, nego tamen ens non posse separari a differentis, & esse extra illas. Ratio quae mouet ad id ne-

Franc. de Guisado, Philosoph. Tom. II.

gandum, & oppositum asserendum perspicua est: differentias non posse separari ab ente, & ens semper in illis manere imbibitum tantum dicit formaliter non posse dari cognitionem terminatam ad differentias, quae non terminetur ad ens. Ens separari a differentis, & esse extra illas tantum dicit dari posse aliquam cognitionem entis, quae non sit differentiarum cognitio. Sed ex eo quod omnis cognitio differentiarum sit cognitio entis, non sequitur omnem cognitionem entis, esse cognitionem differentiarum, neque repugnat dari aliquam cognitionem entis, quae non sit differentiarum cognitio: ergo ex eo quod differentiae non possint separari ab ente, & hoc semper sit extra illas, ex vi cognitionis terminatae ad differentias, non sequitur ens non posse separari a differentis, & esse extra illas, ex vi cognitionis terminatae ad rationem entis, & non terminatae ad rationem differentiarum. Consequentio est legitima, & maior ex apprehensione terminorum, quibus agimus in hac materia per se nota, non enim haec separatio est physica, sed intentionalis, quae fit praecise ex eo, quod entitas cognoscatur ex vi huius cognitionis, ex vi cuius alia, a qua dicitur separatio fieri, non cognoscatur. Minorem probo: cognitio terminata ad differentias, & cognitio terminata ad ens realiter distinguuntur: ergo ex eo, quod cognitio differentiarum representet differentias, & representet ens in illis imbibitum, non inferitur cognitionem entis idem representare, sed poterit rationem entis representare, & non rationem differentiarum, si aliis reperiatur fundamentum ad praescindendam rationem entis a differentis, quod non reperiatur ad praescindendas differentias ab ente.

8 Confirmatur: Cognitio vnionis, aliusve entitatis per se relatiue necessarium est cognitio termini, cum quo habet essentialem connexionem, & non potest vnio seu entitas relatiue cognosci non cognito termino, ex vi eiusdem cognitionis. Cognitio huius termini non connexi cum illo modo, & potentis existere sine illo potest separari a cognitione illius modi, & potest terminus cognosci secundum se non cognito modo, a quo non dependet: ergo ex eo, quod haec entitas non possit cognosci sine illa, non inferitur illam non posse cognosci sine ista: ergo ex eo, quod differentiae non possint separari ab ente, hoc est, non possint cognosci sine ente non inferitur ens non posse separari a differentis, hoc est, non posse cognosci ex vi aliud cognitionis sine differentis: recte ergo componuntur differentias esse inseparabiles ab ente, & non posse cognosci sine illo, & ens posse cognosci sine differentis, & posse ab illis separari, quae formaliter non distinguuntur. Dixi ens posse cognosci sine differentis, quod intelligendum est in eo sensu, quo praecisiones admittuntur, in quo dicitur animal posse intelligi sine rationali, quod iuxta praescindentes obiectiones sonat posse dari cognitionem terminatam ad rationem entis, quin ex parte obiecti se teneant differentiae, sicuti dicitur de cognitione terminata ad rationem communem animalis, & iuxta praescindentes tantum formaliter non importat cognitionem entis ex parte obiecti non terminari propriis differentiis substantiae, & accidentis, sed tantum has differentias confuse sine ipsarum discretione cognosci.

9 Ex hac doctrina ad argumentum in forma facile respondeo concedendo differentias non posse praescindi ab ente, & nullam praecisionem fieri posse ex vi cuius differentiae maneant sine ratione entis in illis imbibita, & distinguendo consequens illud: ergo nulla praecisio fieri potest ex vi cuius ens non maneat in differentis: nulla praecisio fieri potest per cognitionem terminatam ad differentias, ex vi cuius cognitionis ens non permaneat in differentis, concedo consequentiam: nulla praecisio fieri potest per cognitionem terminatam ad ens, & non ad differentias, ex vi cuius ens non permaneat in differentis, nego consequentiam. Similiter distinguo illud antecedens. Id quod est in alio imbibitum & cum alio coniunctum non potest ab illo separari, realiter, & physice, concedo antecedens: intentionaliter subdistinguo: non potest ab illo separari ex vi cognitionis, qua cognoscitur imbibitum in alio, & per modum vnus cum illo, concedo antecedens: ex vi aliud cognitionis, nego antecedens. Eadem ratione distinguenda est alia propositio: ens est imbibitum in differentis, & cum illis coniunctum, ex vi cognitionis, qua differentiae cognoscuntur, concedo: ex vi cognitionis, qua tantum cognoscitur ratio entis, nego: ergo ens non potest separari a differentis, distinguo consequens:

T 3 non

non potest separari ex vi cognitionis, qua cognoscuntur differentie, & est cum illis coniunctum, concedo consequentiam, ex vi alius cognitionis, nego consequentiam. Antecedens aliud, quod in confirmationem adducitur, videlicet eo ipso, quod ens separatur à differentis, differentie separantur ab ente, absolute negandum est, quia ex eo, quod ens separatur à differentis tantum infertur dari cognitionem terminatam ad ens, & non ad differentias, ex vi cuius differentie, neque separantur, neque coniunguntur cum ente sed tantum non coniunguntur, quia separari, aut coniungi differentias dicit differentias cognosci. Ad ultimam probationem respondeo separationem physicam dicere distantiam physicam extremorum, & necessarium esse mutuum, separationem verò intentionalem tantum dicere hoc extremum cognosci illo non cognito, à quo separatio fieri dicitur.

IO Obiic. secundò: Non potest dari ratio communis sapientie create, & increate: ergo neque ratio communis entis, enti creato, & increato. Probatur antecedens: sapientia ut sic distinguitur à iustitia ut sic, distinctione tantum reali, aut distinctione tantum rationis, aut utraq; distinctione, nullum enim est aliud distinctionis genus, cum omnis distinctio sit realis, vel rationis. Si distinctione tantum rationis in illis conceptibus sapientie ut sic, & iustitie ut sic, non includuntur sapientia & iustitia create, quæ realiter distinguuntur, si distinctione tantum reali, vel distinctione reali, & rationis non possunt includi sapientia increata, & iustitia create, quæ non distinguuntur realiter: ergo non possunt dari conceptus communes iustitie create, & increate, & sapientie create, & increate. Ratione hanc rectè redarguit Hurt. in cognitionibus creatis hominis, & leonis, quæ vniocè suis inferioribus conueniunt, de quibus idem argumentum hac ratione fieri potest. Cognitionis hominis, ut sic, ut distinguitur à cognitione leonis, ut sic, tantum distinctione rationis, vel tantum distinctione reali, vel distinctione reali, & rationis. Si distinguitur tantum per rationem: ergo in illo conceptu non includebantur cognitiones, quas habet homo de ipso homine, & de Angelo, quæ realiter distinguuntur, si distinguuntur tantum distinctione reali, vel distinctione reali, & distinctione rationis: ergo in illis conceptibus non includebantur cognitiones Angelicæ de homine, & leone, quæ realiter non distinguuntur, Angelus enim eadè cognitione cognoscit hominē, & leonē: ergo non potest dari vnus conceptus, in quo conueniant cognitiones humanæ, & Angelicæ de leone, & alius in quo conueniant cognitiones humanæ, & Angelicæ de equo. Respondendū est cū Hurt. has rationes ut sic abstractas distingui distinctione rationis, insuper inadæquatè distingui distinctione reali, & inadæquatè distinctione tantum rationis, hoc est ratione quorundam singularium distingui distinctione reali, & rationis, & ratione aliorum tantum distinctione rationis, conceptus enim ex vi cuius fit vniuersale terminatur ad plura indiuidua, quorum aliqua realiter distingui, & alia per rationē tantum distingui ex nullo capite repugnat potius in pluribus speciebus ita contingere necesse est.

II Obiic. tertio: Ens immediatè diuiditur in ens creatum, & in ens increatum: ergo antequam ens contrahatur ad sapientiam, intelligitur contractum ad ens creatum, vel increatum: ergo quando intelligitur sapientia, necessariò intelligitur sapientia create, vel sapientia increate: ergo non potest intelligi sapientia indifferens, ut contrahatur per sapientiam creatā, vel increatā: ergo non potest dari conceptus communis sapientie abstractus à sapientia create, & increate: cum ratio entis necessariò descendat ad sapientiam iam contractam per differentiam entis creati, vel increati. Resp. non necessario diuidi immediatè ens in ens creatum, & increatum, sed posse immediatè diuidi in intellectiū, & non intellectiū, & postea intellectiū in habituale, & actuale: & rursus intellectiū actuale in apprehensionem, seu non sapientiam, & sapientiam: rursus sapientia in sapientiam creatam, & increatam.

PUNCTUM VI.

An ens sit analogum propter dependentiam.

I Sunt non pauci, qui admittunt rationem entis in statu abstractionis esse vnā, & negant rationem vniocā esse Deo, & creaturis, substantiæ, & accidenti propter dependentiam, quam habet creatura à Deo, & substantia ab accidenti, quorum sententiam sic explicat Hurt. disp. 3. Me-

taph sect. 4. subf. 4. Ratio entis prius contrahitur ad Deum, quam ad creaturas, ad substantiam, quam ad accidentem: ergo prius participatur à Deo quam à creatura, à substantia, quam ab accidenti: ergo hæc inferiora inæqualiter respiciuntur rationem superiorem: ergo ratio superior inæqualiter respicit illa: ergo est inæqualis, & non omnino eadem: ergo non vniocā, sed analogā. Rationem entis prius trahi ad Deum, quam ad creaturas, ad substantiam, quam ad accidentem probatur ex dependentia, quam ad accidentem, & accidentem à substantia, quam habet creatura à Deo, & accidentem à substantia.

Hunc philosophandi modū rectè impugnat Hurt. quia etsi hæc entia secundum proprias species, ratione differentiarū, per quas contrahitur ens, habeant hanc dependentiam entis creati ab increato, & independentiam entis increati à creato, & similē dependentiam accidentis à substantia, & substantiæ ab accidenti, ratio illa communis abstracta negat dependentiam, neque independentiam, sed abstrahit ab utraque, & indifferens est ut contrahatur ad speciem entis dependentis, vel ad speciem entis independentis: ergo in illo statu præcisionis non habent ratione dependentiam, vel independentiam rationem aliquam diuersitatis, neque aliquid, quod opponatur cum omnimoda identitate requirita ad rationem vniocationis.

Dices rationem illam in statu abstractionis non esse omnino eandem, quia petit prius contrahi per rationem independentiam, & posterior per rationem dependentiam, ex quo infertur inæqualiter respicere inferiora, quod sufficit ad analogiam. Contra: hoc quod est inæqualiter respicere terminos, seu inferiora non arguit diuersitatem aliquā in ratione illa superiori, quia inferiora respiciuntur, quia eademmet indiuisibilis formalitas potest respicere duos terminos, hunc primariū, & illū secundariū, seu duo inferiora, hoc itaque magis præcipuū inferius, quod prius tangitur hoc respectu, & illud tanquā minus præcipuū, quod posterior eodē indiuisibili respectu attingitur, sicut eadē cognitio indiuisibilis indiuisibiliter respicit hoc obiectum tanquam primarium, & directum, & illud tanquam secundarium, & indirectū, seu obliquū: ergo etiam si concedatur rationem entis communē petere prius contrahi ad ens increatū, & postea ad ens creatum, ex hoc non inferetur, non esse omnino eadem in statu abstractionis: ergo propter hunc modū contrahendi ratio illa entis analogā non erit. Confirmatur: ratio illa entis, quæ petit contrahi prius ad ens increatum, & posterior ad ens creatum, secundum illam rationē ex vi cuius petit hoc ordine contrahi, non inuoluit formaliter rationem entis increati, aliās necesse petere neque posset, adhuc posterior, contrahi ad ens creatum neque rationem entis creati, aliās nullo modo posset contrahi ad ens increatum: ergo in illo statu non habet aliquid ratione cuius non sit omnino eadem. Dices non esse omnino eandem propter distinctam capacitatem, seu existentiam, quam habet, ut contrahatur diuerso modo, prius ad ens independentem, & posterior ad ens dependentem. Contra: capacitas, seu existentia ut ratio illa diuerso modo contrahatur dicit capacitatem ad contractiones diuersas, quarum nulla est actus adæquatus capacitatis, seu existentie, quam habet ens ut contrahatur, quia ad utraque est indifferens: ergo non dicit aliquam distinctionem, neque aliquid, quod opponatur cum omnimoda identitate in capacitatem, seu in existentiam, quam habet illa entitas ut contrahatur, sed tantum dicit diuersitatem contractionum: ergo non dicit aliquam diuersitatem, seu aliquid quod opponatur cum omnimoda identitate formaliter inclusum in illa capacitatem, seu existentiam, quam habet ratio illa entis ut contrahatur: ergo non dicit aliquid, quod impediat vniocationem.

Confirmatur: capacitas, seu existentia, quam habet ratio illa abstracta ut contrahatur, formaliter non distinguitur à ratione entis abstracta secundum se sumpta. Sed ratio illa entis est vna: ergo capacitas, seu existentia ut contrahatur necessariò erit vna, neque aliquid habebit, per quod possit capacitas, seu existentia contractionis distingui in illo statu præcisionis, sicuti non habet, per quod distinguatur ens secundū se sumptū in illo contractionis statu. Capacitatem hanc non distingui à ratione entis facile probatur, quia ex eo præcisè quod concipiatur ratio entis abstracta à Deo, & à creatura, à substantia, & accidenti indifferens est, ut contrahatur ad Deū, vel ad creaturam, ad substantiam, vel ad accidentem, neque aliud habet caput, ex quo illi adueniat capacitas, aut existentia contractionis.

Rursus

5 Rursus prædicatum vitalitatis vniocè prædicatur de potentia, & actu vitali, nihilominus actus dependet à potentia, & non à quacumque dependentia, sed dependentia essentiali, ita vt de potentia absoluta non possit non dependere: ergo dependentia non tollit vniocationem, neque propter hanc ratio vna communis multis constituitur analogia. Item intellectio, & volitio vniocè conueniunt in ratione actus vitalis, & in ratione qualitatis, & nihilominus volitio dependet ab intellectu: ergo dependentia non impedit vniocationem. Insuper substantia vniocè dicitur de viuente, & de lapide, & nihilominus prius contrahitur ad rationem communem viuents substantiæ, quàm ad speciem infimam lapidis: ergo prius posteriusve contrahi non impedit vniocationem.

6 Dices, rationem entis abstractam non esse dependentem, aut independentem in illo statu, sed petere, vt quæ fuerit contracta ad esse Dei sit independentis, & quæ fuerit contracta ad esse creaturæ sit dependens. Id admittam, sed ex eo nihil contra vniocationem entis inferitur, nam eadem ratio abstracta, quæ petit esse independentem casu, quo contrahatur ad esse Dei, petit esse dependentem casu, quo contrahatur ad esse creaturæ, & eadem omnino est in ordine ad intellectum ratio illa abstracta, de qua verum est dicere, si ratio ista contrahatur ad esse Dei erit independentis, & si contrahatur ad esse creaturæ erit dependens.

7 Respondetis iterum, rationem entis contractam ad esse Dei perfectiorem esse ratione entis contractam ad esse creaturæ, & contractam ad esse substantiæ perfectiorem esse eadem contractam ad esse accidentis, & ita vniocam esse non posse Deo, & creaturæ, substantiæ, & accidenti. Contra: ens vt contractum ad hanc speciem perfectius esse eodem, vt contracto ad aliam speciem, non prouenit ex ente sumpto secundum conceptum illum, quem dicit in statu præcisionis, sed ex differentia, per quam contrahitur, quod tantum importat inæqualitatem differentiarum, & ratione harum inæqualitatem specierum: ergo non impedit vniocationem, ad quam tantum requiritur, rationem vt abstractam esse omnino eandem, non vt contractam, quia ratio vt contracta dicit differentiam, per quam contrahitur, quæ inæqualis est alijs differentiæ, per quam eadem ratio posset contrahi. Paret doctrina tradita in quacumque ratione vniocæ, in animaliv. g. quod vniocè dicitur de homine, & equo, quia in statu abstractionis est omnino idem, etiam si animal vt contractum ad hominem per rationale perfectius sit animali contracto ad equum per hinnibile, quia homo perfectior est equo, & rationale perfectius est hinnibili.

8 Admissi ens prius contrahi per nostrum intellectum ad Deum, quàm ad creaturam, & ad substantiam, quàm ad accidentis, quia ex hoc nihil contra ens vniocationem deduci poterat, verumtamen id omnino falsum esse existimo, quia ens aequè immediatè contrahitur, tanquam per differentias oppositas per differentiam constitutiuam entis increati, & per differentiam constitutiuam entis creati, quin ex his contractionibus sit vna prior alià, neque vna supponatur ad aliam, quod eadem ratione contingit in contractionibus, per quas ens trahitur ad speciem substantiæ, & ad speciem accidentis creati media differentia entis increati, quam excludit, neque contractio, seu actus intellectus, quo ego rationem illam entis abstractam contraho ad ens creatum dependet à contractione, seu actu intellectus, quo eandem rationem contraho ad ens increatum, sunt enim duo actus intellectus, quorum vnus non influit in alium, neque alium supponit, potius ratione obiectorum opponuntur, quia feruntur in opposita obiecta: ergo vna contractio non est prior alià. Confirmatur: postquam ego concipio rationem entis abstractam ab ente creato & increato, possum immediatè nullà alià cognitione intercedente apprehendere ens creatum: ergo ratio entis non prius contrahitur ad ens increatum, quàm ad ens creatum.

9 Vltimò: hæc prioritatis contractionum nullo nititur fundamento: ergo admittenda non est. Antecedens probo. Fundamentum huius prioritatis contractionis, vt fatentur auctores, qui illam propugnant, est prioritas, quam habet ens increatum respectu entis creati, & dependentia, quam habet creatura à creatore. & creaturam non posse esse, aut cognosci sine creatore à quo intelligitur essentialiter dependens: sed hoc non arguit prioritatem cognitionis tendentis in Deum respectu cognitionis tendentis in creaturam: ergo non arguit prius contrahi per nostrum intelle-

ctum rationem entis ad Deum, quàm ad creaturam. Minorem probo: creaturam non posse cognosci sine creatore tantum importat cognitionem terminatam ad creaturam tanquam ad obiectum indirectum, & connotatum, quod non dicit priorem esse cognitionem creatoris cognitione creaturæ, sed simplicem quandam cognitionem ad vtrumque obiectum terminatam. Secundò: Deum esse priorem creaturæ, & hanc esse posteriorem, tantum potest importare Deum cognoscendum esse, vt principium à quo procedit creatura, & priorem illà prioritate naturæ, seu causalitatis, & creaturam posteriorem in eodem genere, quod optimè fieri potest per cognitionem simplicem terminatam primariò ad creaturam, & secundariò ad Deum, ex vi cuius creatura cognoscatur dependens à Deo, & posterior Deo. Aliud enim est me cognoscere hoc esse prius illo, aliud habere cognitionem huius priorem cognitione illius, per eandem enim simplicem cognitionem sine aliquo ordine inter cognitionem, & cognitionem, cognosco ordinem prioris, & posterioris inter obiecta, & hoc esse prius, illudque posterius: ex hac doctrina faciliè responderetur ad argumentum oppositæ sententiæ, quod ita procedit; Deus prior est creatura: ergo prius cognosco Deum, quàm creaturam: ergo prius contraho rationem entis ad Deum, quàm ad creaturam. Concedo antecedens, & distingo consequens. Prius cognosco Deum, quàm creaturam prioritate se tenente ex parte obiecti, hoc est, cognosco Deum esse priorem creaturæ, concedo consequentiam: prioritate tenente se ex parte cognitionis, nego consequentiam. Deinde nego secundam consequentiam, quia contractio non consistit in obiecto, sed in cognitione.

PUNCTUM VII.

An ens sit analogum propter transcendentiam.

SEntiunt non pauci recentiores cum Hurtado disput. 9. I Logica sect. 4. rationem entis communem Deo, & creaturis, substantiæ & accidenti, omnino eandem in statu abstractionis non esse vniocam, sed analogam propter transcendentiam, quam respectu omnium differentiarum habet ratio entis, quorum sententia apud ipsos sic explicatur. Supponunt rationem entis formaliter includi in quacumque differentia, ita vt de illa non tantum identicè, sed formaliter prædicetur ratio entis, quod non contingit in animali respectu rationalis, quia rationale formaliter non est animal, neque in conceptu rationalis formaliter ratio animalis reperitur. Concedunt deinde rationem entis præcisam à differentis esse omnino eandem, supponunt etiam differentias constitutiuas substantiæ, & accidentis formaliter esse diuersas, quod per se notum est. Ex his principiis inferunt Hurtados, & cum illo recentes alij, rationem entis non esse omnino diuersam, quia in statu abstractionis est eadem, neque omnino eandem, quia in statu contractionis est diuersa. Posteriorem hanc partem in qua est tota huius rationis difficultas, sic explicant. In substantia quæ est ens per se, differentia illa per se, ex vi cuius substantia differt ab accidenti formalissimè est ens, quod supponendum est, quia modò non disputamus an ens transcendat differentias, sed an transcendentia, quam dari supponimus, vel ex suppositione, quod detur vniocationem impediatur: ergo substantia differt ab accidenti per rationem quandam, quæ formalissimè est ens: ergo differt per rationem entis, vt imbibitam in illa differentia: ergo ratio entis vt imbibita in illa differentia substantiæ constitutiuæ est diuersa ab accidenti, seu à differentia accidentis, quæ similiter formalissimè est ens: ergo ratio entis, vt imbibita in differentia substantiæ est diuersa à ratione entis vt imbibita in accidenti: ergo ratio entis, vt sic, imbibita in differentiis est diuersa, & vt præcisè ab illis est eadem: ergo partim est eadem, partim diuersa: ergo neque omnino eadem, neque omnino diuersa.

2 Alter inquit Hurtad. contingit in animali respectu hominis, & equi, quia homo, & equus differunt per rationale, & hinnibile, quæ differentiæ non sunt formaliter animal, ac proinde homo & equus, quibus est eadem ratio animalis abstracta non differunt per aliquid, quod formaliter sit animal, seu in se includat rationem animalis ac proinde nullo modo differunt, neque sunt diuersi secundum rationem animalis in qua conuenerant. Ex quo fit rationem

animalis in homine, & equo tantum esse rationem conveniendi, & ita esse univocam; in substantia vero, & accidenti, ratio entis, quæ est ratio conveniendi considerata, ut præcisè, postea in differentiis imbibita, est ratio conveniendi, ac proinde neque omnino eadem neque omnino diversa.

3 Dices, animal ut contractum per rationale, seu in specie hominis constitutum perfectius esse animali ut contractum per hinnibile, ac proinde ut contractum esse diversum in homine & equo, ex quo fit animal ut contractum ad hominem & equum esse diversum, & ut abstractum esse idem, & consequenter neque esse omnino idem, neque omnino diversum. Prævidit hanc objectionem Hurt. §. 74. cui respondet animal quod in specie hominis est perfectius, quam in genere, seu in alia specie, quia in homine perficitur per rationale, habere hanc perfectionem non per se ipsum, neque per aliquid quod formaliter sit animal, quia prædicatum animalis, adhuc in homine, distinguitur à rationali, quod non est formaliter animal, sed perfectio quasi extrinseca, & superaddita animali, eà ratione qua forma substantialis est perfectio materiæ, quam, dum componit hominem, dicimus perfici per formam hominis, & esse magis perfectam, quam erat sine illa, non quia eadem omnino materia non sit modò cum forma hominis, quæ fuerat sine illa, & quæ esset cum forma equi, si cum forma equi equum componeret, sed quia illi est adiuncta perfectio quædam ab ipsa distincta, ex vi cuius dicitur magis perfecta, etsi intrinsecè non maiorem perfectionem habeat, quam antea habebat. Sic animal omnino idem abstractum à rationali, & per rationale contractum perfectius dicitur, dum est contractum per perfectionem superadditam animali quæ formaliter non est animal. Non ita in ente contingit ait Hurt. quia quando ens, quod fuerat abstractum, postea in contractione ad speciem substantiæ, perficitur, non intelligitur species illa constituta ex duplici conceptu, sed tantum dicit eundem expressiorem, & differentia illa quæ est ratio maioris perfectionis formalissimè est ens, & ita non contingit enti in substantia perfectio aliqua ab ipso distincta, sicuti contingit animali in homine perfectio rationalis distincta ab animali.

4 Addunt recentes alij, rationem communem multis non posse dici univocam, nisi simul cum differentis in ordine ad nostrum intellectum propriè componat species, quibus est communis, quam compositionem impedit transcendentia, quia de ratione cuiusvis extremi componentis est distingui inadæquatè à composito, seu non dicere totum, quod dicit compositum, quod non habet differentia substantiæ, quia substantia tantum dicit ens per se, quod totum dicit differentia per se, cum in suo conceptu includat rationem entis.

5 Contra sententiam hanc sic expositam multis insurgit Arriaga disp. 11. sect. 3. subsect. 1. Arguit primò videri in ea involui repugnantiam, & mutari terminos. Si enim supponitur ens non includere differentias, quamvis differentia includant ens, male postea infertur ens fieri quidditativè diversum per differentias, nulla enim res fit quidditativè alia, nisi per id, quod est quidditativum illius rei, ut naturæ lumine notum est. Sed differentia non sunt de quidditate entis: ergo ens non potest fieri quidditativè diversum per differentias. Non vrgit obiectio, quia etiam si ens præcisum formaliter non includat differentias, differentia includunt formaliter ens, ex quo fit conceptum terminatum ad differentias indivisibiliter terminari ad rationem entis involutam in ipsis differentiis, in quibus non est idem formaliter, sed diversum, licet sit idem in statu abstractionis, quia in differentiis apprehenditur per modum unius simplicis formaliter cum ultima ratione differentia, in qua, ex vi illius conceptus non reperiuntur duæ formalitates, una quæ sit ens, & alia quæ sit differentia, sed una simplicissima, videlicet rationem differentia, quæ quantumvis præcisè inspicitur, formalissimè est ens. In rationali autem aliter contingere negabit nemo, quia quando apprehendo rationale non apprehendo rationem animalis in illo conceptu imbibitam, sicuti apprehendo rationem entis imbibitam in differentia per quam contrahitur.

6 Arguebat Hurtadus: differentia formaliter sunt ens: differentia formaliter differunt: ergo differunt in ratione entis: contra formam argumenti sic instat Arriaga. In non transcendentibus homo formaliter est animal, sed homo

differ à bruto: ergo animal differ à bruto. Respondet Arriaga nomine Hurtadi hominem non solum dicere animal, sed aliquid aliud, contra quam solutionem instat sic. Accidens non solum dicit ens, sed etiam aliquid aliud, à quo ens distinguitur; alias non plura, nec diversa concipiamus, quando concipio accidens, quam quando concipio ens, quod falsum est, & contra Hurt. assertum ens non dicere substantiam. Nihil momenti contra Hurtadum adducit Arriaga, quia in sententia Hurt. accidens, & substantia non dicunt duos conceptus, ens & differentias, sed eundem expressius quem dicebat ens, sed quidquid de hoc sit. Respondeo accidens, etsi dicat duos conceptus, utrumque formaliter esse ens, & ita non potest differre ab ente ut sic, neque à substantia per aliquid quod formalissimè est ens, & consequenter per rationem entis quatenus imbibitam in conceptu per quem differunt non transcendentibus vero, v. g. in homine includuntur duo conceptus, quorum alter per quem homo differat ab animalibus, & ab equo, videlicet rationale, quod non est formaliter animal, & ita nulla ratione differat per rationem animalis, neque secundum se sumptam, in quo convenit cum accidenti, quod non differat ab ente, neque à substantia per rationem animalis ut imbibitam in rationali, quia ratio animalis non imbibitur in rationali, per quod differat ab accidenti, in quo ratio entis transcendit id, per quod differat ab ente ut sic, & à substantia, & ita eo ipso, quod differat per propriam differentiam, differat per id, quod formaliter dicit differentia, & consequenter per rationem entis, quam formaliter differentia in se includit.

Obicit etiam Arriaga terminos esse repugnantes dum dicitur ens ut ens, & proptèr est ens in accidenti, quia ens ut ens dicit præcisè conceptum entis abstractum à differentia, cum repugnantia ad ipsam contractionem. Fallitur Arriaga, quia accidens formalissimè est ens, & in ipso formalissima ratio entis includitur: ergo loqui possumus de hac ratione formali entis, quæ significatur per triplicationem illius termini ens ut ens. Idem contingit in quacunque ratione univocali respectu suorum inferiorum, in quibus includitur, possumus enim loqui de animali formaliter sumpto, seu de animali ut animali quatenus inclusio in homine, qui formaliter est animal. Implicarentur termini si diceremus ens ut præcisum quatenus inclusum in accidenti, quia præcisio dicit negationem inclusionis in aliquo inferiori.

Rursus arguit Arriaga, hac transcendentia admissa, adhuc conceptus entis abstractus est omnino idem, & præcisè à differentia: ergo ratio significata per illum est omnino eadem: ergo ens univocè dicitur de Deo, & creaturis, substantia, & accidenti. Hæc impugnatio neque à longè attingit Hurt. sententiam, quia Hurt. statetur rationem entis, ut præcisè conceptam, eandem esse, & nullam in illo statu diversitatem habere, sed assertit hoc non sufficere ad univocationem, sed requiri illam rationem in statu abstractionis eandem, eodem modo eandem permanere in contractione, sicuti animal, quod est idem formaliter contractum per rationale, & per hinnibile, sicuti materia prima est eadem informata forma hominis, & forma equi, quod non habet ens, quod in ipsis differentiis contractum est idem formalissimè cum ipsis differentiis inter se differentibus, & ita ut contractum eadem ratione differat ens imbibitum in differentia substantiæ, quatenus per modum unius cum illa intelligitur, ab ente contracto, seu imbibito in differentia accidentis, quæ differat differentia substantiæ à differentia accidentis. Ex quo infertur rationem entis, neque esse omnino eandem, neque omnino diversam, quia ratio entis ut abstracta est eadem, & ut contracta est diversa, ex quo fit partim esse eandem, partim diversam, & ita neque omnino eandem, neque omnino diversam.

Arguit ultimò: si ratio entis est analoga propter transcendentiam, sequitur non tantum esse analogam respectu Dei, & creaturæ, & respectu substantiæ, & accidentis, sed etiam respectu hominis, & equi, omniumque specierum, & individuorum, quæ sub eodem genere, & sub eadem specie continentur. Prævidit Arriaga, posse ab aliquo sequelam admitti, quæ poterit à quocumque admitti, & hac admissa, ratio Arriagæ frigesceat.

Censeo transcendentiam univocatione non impedire, quod contra Hurtad. hac ratione probò. Transcendentia

Punct. VIII. *An ens vniuoce dicatur de Deo & creaturis, subst. & c.* 225

cententia non impedit rationem entis, vt præcisam, esse eandem absque vlla diuersitate, quam dicat entis ratio in illo præcisionis statu: sed diuersitas in statu contractionis non tollit vniuoationem, ad quam tantum requiritur in statu præcisionis rationem significatam esse omnino eandem: ergo transcendentia non dicit aliquam diuersitatem, quæ sit contra entis vniuoationem, neque tollit omnem identitatem requisitam ad rationem vniuoationis. Consequentia est optima: maiorem tradit Hurt. minorem probat. Ad vniuoationem tantum requiritur vt ratio significata per nomē, quatenus per illud significata sit omnino eadem: sed ratio significata per nomē *ens* quatenus per illud significata, tantum est ratio entis præcisa à differentiis, quæ non significatur hoc nomine *ens*, quæ quidem ratio entis præcisa est omnino eadem: ergo transcendentia non dicit diuersitatem entis oppositam cum vniuoatione, neque tollit omnimodam vnitatem requisitam ad vniuoationem, siquidem nullam tollit vnitatem entis præcisam, vt significati hoc nomine *ens*, neque dicit aliquam diuersitatem eiusdem entis, vt significati eodem nomine *ens*, sed tantum dicit diuersitatem entis, vt significati differentiarum nomine. Maiorem probat, reliqua iuxta doctrinam traditam, etiam ab ipso Hurt. sunt omnino certa. Vniuoce definiuntur quorum nomen est commune, ratio vero significata per nomen est omnino eadem: ergo ad vniuoationem tantum requiritur rationem significatam per nomen eo modo, quo significatur per nomen, esse omnino eandem, quod habet ratio entis quatenus significata per hoc nomen *ens*, quod non dicit differentias, ratione quarum diuersitas entis contingit, non quatenus significatio nomine *ens*; sed quatenus significatio differentiarum nomine: Confirmatur: ad æquiuoationem tantum requiritur quod rationes significatæ per nomen, quatenus per illud significatæ, sint omnino diuersæ, & non tollitur æquiuoatio, etiam si eadem rationes quatenus alio nomine significatæ, sint eadem: ergo ad vniuoationem tantum requiritur rationes significatæ per nomen esse omnino easdem, & non tollitur vniuoatio, etiam si quatenus alio nomine significatæ eadem rationes sint diuersæ, siquidem eadem ratione definiuntur vniuoce, & æquiuoce, quorum nomen est commune, ratio vero significata, &c. Antecedens patet in hoc nomine *gallus*, quod æquiuocum est respectu galli gallinæ, & hominis natione Galli, quia quatenus hoc nomine *gallus* significatur in nullo conueniunt, etiam si quatenus significatur hoc nomine animal sint omnino idem.

II Secundo impugnanda est hæc sententia ex doctrina tradita punct. 4. vbi probauit rationes omnes genericas transcendere species ad quas contrahuntur, & quidquid in ipsis requiritur, quia in conceptu speciei, non est vnum, & aliud formaliter, neque formaliter species est intrinsecè cōposita ex ratione generica, & specifica. Ex hac doctrina eodem modo, quo probat Hurt. rationem entis non esse omnino eandem, quia differentia, in quibus formaliter includitur, sunt diuersæ, potest argui rationem animalis non esse omnino eandem, quia species in quibus includitur absque vlla distinctione animalis, & rationalis, quæ in specie includuntur, sunt inter se diuersæ, quam diuersitatem habebunt similiter rationes animalis ad species contractæ. Ruit etiam ex hac doctrina fundamentum Hurt. qui in eo distinguebat rationem entis analogam substantiæ, & accidenti à ratione animalis vniuoce homini, & equo, quod ratio entis in substantia, & in accidenti contracta identificaretur cum differentiis, & ratio animalis adhuc contracta in homine, & equo distingueretur à rationali, & inanimabili, & ita maneret eadem intrinsecè, sicuti manet eadem materia informata forma hominis, & forma equi, quæ omnia ruunt, si species dicit simplicem conceptum sine distinctione rationis generice & specificæ.

12 Ex eadem doctrina facillimè ad rationem Hurt. respondetur: sic arguit: ratio entis vt contracta in differentiis est diuersa: ergo ratio entis non est omnino eadem. Respondet concedendo antecedens, & distinguendo consequens: ergo ratio entis non est omnino eadem, vt significata hoc nomine entis, nego consequentiam; vt significata differentiarum nomine, seu nomine entis, & nomine differentiarum, concedo consequentiam: ergo non est vniuoce, nego consequentiam.

13 Ruit etiam fundamentum recentium, qui asserunt transcendentiam impedire vniuoationem, quia tollit compositionem speciei ex ratione transcendenti, & ex differentiis, quas transcendit ratio superior, cum secundum prædi-

ctam doctrinam, nulla species dicat formalem compositionem ex genere & differentia. Deinde absque vilo fundamento hanc compositionem speciei prædicti recentes exposcunt ad vniuoationem.

PUNCTVM VIII.

An ens vniuoce dicatur de Deo, & creaturis, substantiæ, & accidenti.

EX iam dictis facilis est huius difficultatis resolutio, 1
Cum enim probauerimus dari rationem vnam entis abstractam à Deo, & à creaturis, à substantia, & accidenti nomine communi entis significatam, & vniuoationem dependentiā non tolli, neque vniuoationem impediri, nullum est caput, ex quo possit enti sic abstracto vniuoatio negari, imò maximum est fundamentum vt asseramus rationem entis vniuoce esse Deo, & creaturis, substantiæ, & accidenti. Tradunt hanc sententiam Scot. in 1. dist. 3. quest. 1. & 3. Rad. 1. tom. Contr. 21. Philipp. Faber theoremate 95. Meriner. in Logica cap. 1. Categor. disp. 2. quest. 3. Anton. Andreas, Trombet. & vniuersa Scotistarum Schola apud Masium hic sect. 1. in cap. 6. quest. 2. eandem sententiam defendunt ex Nominalibus Ocham in 1. dist. 2. quest. 4. Gabriel ibid. Greg. ibid. quest. 4. subscribunt Arriag. disp. 11. Logica sect. 4. & plurimi recentiores ex nostra Societate. Nec multum ab hac sententia discedit Hurt. licet enim asserat ens esse analogum Deo, & creaturis propter transcendentiam, docet tamen disp. 9. Logica sect. 4. subsect. 8. plures conceptus dari vniuoce Deo, & creaturis quales sunt conceptus attributorum intellectui, volitui &c. quia conceptus isti transcendentes non sunt. Ob eandem rationem asserit, rationem principij actiui vniuoce conuenire substantiæ & accidenti, quia vtrique est communis, & aliàs respectu differentiarum non habet transcendentiam, ex vi cuius tantum eidem rationi multis communi, eodemque nomine significatæ vniuoatio potest negari. Sententia hæc aliā non indiget probatione ex suppositione doctrinæ traditæ, cum enim probauerim rationem entis esse vnam abstractam à Deo, & à creaturis, à substantia, & accidenti, & illius vniuoationi non obesse dependentiam, neque transcendentiam, nihil potest ad hanc requiri, quod in ratione entis abstracta desideretur. Obiectiones, quæ fieri solent contra hanc doctrinam nullius sunt momenti, ideo breuissimè illas attingam.

Prima obiectio ex terrore tyronibus incusso peti solet, 2
putant enim nonnulli authores oppositæ sententiæ minis religiosè de Deo philosophari, quando eum cum creatura confundimus, & ratione communem vtrique damus, cum inter creaturā, & Creatorem infinita intercedat distantia. Ratio ista propter speciem religionis, & obseruantia, quam præ se fert potest mouere nonnullum tē non percipientem, non tamen virum mediocriter Metaphysicæ principijs instructū, quia in primis nullus negare poterit Deum esse intrinsecè ens ipso dicente: *Ego sum qui sum*, Exodi 3. v. 14. neque quisquam negat creaturas esse similiter entia. Insuper fide sanctum est, & lumine naturæ notum Deum esse ens simplicissimum in essentia, summè perfectum, & infinitum: creatura vero ens finitum, participatum, dependens, & defectibile. Sed hæc omnia illa sã manet siue affirmemus, siue negemus ens esse vniuoce Deo, & creaturis, quid ergo refert si hoc vel illud dicamus. cum vnitas, quam Deo tribuimus communem cum creatura, illi sit valde extrinseca, orta tantum ex imperfecto nostro cognoscendi modo, qui Numen illud infinitè perfectum vt est in se in hac vita nequit attingere propter illius excellentiam, propriamque imbecillitatem, ac proinde illud cum creaturis confusè cognoscit, quod asserere non est minus religiosè de Deo loqui, sed debita humilitate de imbecillitate nostri intellectus sentire.

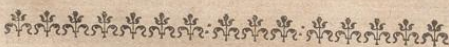
Secunda obiectio desumitur ex autoritate Philosophi 3
multis in locis, præcipuè 4. Metaph. c. 2. in principio vbi hæc habet: *ens aut multis quidem modis, sed tantum ad vnum vnamque naturam quandam, & non æquiuocè dicitur, sed quemadmodum sanum omne ad sanitatem refertur*. P. Fonseca analogiæ propugnator in expositione huius textus asserit Aristotelem loqui de ente in omni sua latitudine, quatenus comprehendit ens reale, & rationis. Alij ad exemplaria Græca recurrunt, vt prædicta verba interpretentur; ego vero

vero vno Aristotelis testimonio, quidquid ex illo adduci possunt contra nostram sententiam infringo; ipse enim Philosophus lib. 7. Metaph. c. 4. postquam dixerat ens esse analogum substantiæ, & accidenti, non æquiuocum, neque vnum seu vniuocum quemadmodum medicinale subdit: *sed hæc quidem quomodoque dicere quis velit nihil refert, si ergo nihil refert quemcumque in his dicere quæ velit, volo Aristotelis pace, dicere ens esse vniuocum propter rationes supra datas.*

4 Tertia obiectio desumitur ex autoritate D. Thomæ multis in locis, quæ non breuiter possunt referri quibus respondeo, Angelicum Doctorem intelligendum esse de ente, non in tota latitudine abstracto à substantiâ, & accidenti, sed de ente per se, quo sensu sumitur nomen *ens* apud Græcos, nam verbum *εἶναι*, quod respondet nostro substantiuo *sum, es, fui*: non significat esse vtrumque, sed esse per se. Quod si hæc explicatio non placuerit, Damascenum accipe, quem des pro Doctore Angelico, sic ille in Elementatio cap. 8. substantiâ, quæ continet supersubstantialiter increatam Deitatem, cognoscibiliter autem, & continuè omnem creaturam generalissimum genus est: En Damascenus rationem communem, & genericam aperte tribuit Deo, & creaturæ. Alij Ecclesiæ Patres, qui aliquando dicunt Deum tantum propriè esse, cetera verò impropriè, intelligendi sunt, non iuxta rigorem Scholasticum, sed iuxta Concionatoriam exaggerationem, quo loquendi modo similiter dicere solent Deum non esse substantiam, sed supersubstantiam, quo non intendunt significare Deo non propriè rationem substantiæ competere, sed esse substantiam quandam longè excedentem omnem perfectionem substantiæ creatæ.

5 Alia argumenta, quæ adduci solent ad probandum ens non dici vniuocè de Deo, & creaturis, substantiâ, & accidenti, eò tendunt vt probent non dari rationem vnam entis communem his entitatibus, aut huius vniuocationem dependentiâ, vel transcendentia impediri, quæ omnia solui punct. 5. 6. 7.

6 Eisdem rationibus, quibus probauimus ens vniuocè dici de ente increato, & creato, substantiâ, & accidenti, probandum est accidens vniuocè dici de quantitate, qualitate, & aliis accidentibus, imò etiam si ens non vniuocè diceretur de substantiâ, & accidenti propter dependentiam huius ab illo, vniuocè diceretur accidens de omnibus accidentibus, quæ mutuo inter se non dependent, sed omnia simul à substantiâ.

CONTROVERSIA II.

De existentia & possibilitate entis.

PUNCTVM PRIMVM.

Quid sit possibilitas entis realis.

§. I.

Varia sententia impugnantur.

1 **R**IMAM sententiam defendunt plures Scotistæ asserentes ante existentiam in tempore productam non dari à parte rei essentias rerum secundum esse actuale reale; addunt tamen creaturas produci per actus intellectus diuini secundum quoddam esse intelligibile absolutum intrinsecum ipsis creaturis, quod quidem esse importat quidditatem rei non existentem à parte rei, sed tantum in intellectu diuino, & ab eodem intellectu productam. Itaque tria asserunt huius sententiæ authores; primum, quod hoc esse absolutum sit esse intelligibile, quia ante actum intellectus diuini nullo modo creatura habebat rationem obiecti intelligibilis, quia non erat quidditas producta, quæ est fundamentum intelligibilitatis. Secundum, quod sit ratio formalis creaturæ ad existendum. Tertium, quod esse secundum quid sit maius ente rationis, minus verò ente reali, & ideo dicitur ens diminutum. Propter hanc sententiam seuerè plures Thomistæ Scotum reprehendunt, multisque temerariam

viam fuisse testatur P. Valsq. a. part. disp. 14. c. 2. n. 9. Verum tamen sinistrè in hunc sensum Subtilem Doctorem intelligi testatur P. Soar. & P. Valsq. hic n. 9. citato, & disp. 7. c. 2. n. 8. ille disp. 31. lect. 2. vbi ex ipso Scoto multis in locis probat alienum fuisse ab hoc dicendi modo, quem nunquam Scotum somniasse asserit Valsq. supra.

Contenta ergo debet esse hæc sententia, cui neutiquam Subtilis Doctor suffragatur, autoritate Licheti, & Tartareti, qui illam defendunt in 1. dist. 35. & 36. sententia hæc omni fundamento destituta est, & adhuc mediocrem speciem veritatis non habet, quia cognitio diuina præcisè ex eo quod tendat in obiectum, si ex illa actio alia non oriatur, nullum illi tribuit esse, vt patet in chimæra cognita à Deo, quæ postquam est cognita, & quæ non est, ac si non fuisset cognita, & quæ manet purum nihil ac chimæra, quod si præcisè cognitio obiecti, seu esse obiectum rei cognite aliquid intrinsecum esse daret rei cognite, hoc acciperet chimæra à cognitione diuina, illudque haberet eo modo quo illud dicuntur habere reliqua obiecta realia secundum hanc sententiam. Neque potest dicere chimæram non accipere hoc esse, quia possibilis non est, cum enim in sua sententia possibilitas rei dicat esse productum in mente diuina, chimæra, quæ acciperet hoc esse in mente diuina, ex eo quod cognosceretur, acciperet possibilitatem, sicut illam accipiunt aliæ entitates, quæ possibiles dicuntur, quæ antecedenter ad cognitionem diuinam, ex vi cuius secundum hanc sententiam accipiunt possibilitatem, possibiles non sunt.

Secundo: In mente diuina nullum ens creatum potest habere proprium esse, nisi tanquam in causa eo modo, quo calor habet suum esse in igne, à quo potest produci, vel tanquam in imagine, seu cognitione, eo modo, quo Deus à me cognitus habet esse in mea cognitione, quod nihil aliud est, quàm Deum esse potentem per suam entitatem creaturam ad extra producere, & illam cognoscere: ergo non aptè fingitur illud esse diminutum in mente diuina. Antecedens probo: nihil est formaliter intrinsecè in ipso Deo, quod non sit ipse Deus, neque Deus intrinsecè in se ipso habet formaliter aliquid distinctum à se: sed creaturæ non sunt ipse Deus: ergo creaturæ non habent aliquid esse productum ab intellectu diuino formaliter existens in ipso Deo, sed tantum eminenter, & repræsentatiuè, quod strictè loquendo non est ipsas habere aliquid esse, sed Deum habere virtutem intrinsecam identificatam cum ipso ad illas creaturas producendas, & habere cognitionem similiter identificatam, ex vi cuius cognoscit illas existentes, vel potentes extra ipsum Deum existere per actionem ad extra ab ipso Deo dimanantem. Consequentia est legitima, maior, & minor videntur non posse negari, nisi inducatur in errorem, quem reprehendit Vvaldensis r. 1. Doctorialis fidei antiquæ lib. 1. art. 1. c. 17. contra Vvicleffum asserentem creaturas in Deo habere quoddam esse ideale, ratione cuius in Deo existentibus sunt ipse Deus.

Secunda sententia est P. Albertini r. 2. in prædic. de substantia Disp. 1. q. 1. num. 12. vbi asserit creaturam possibilem non fuisse ab æterno omnino nihil, ante existentiam, quam in tempore recipit, neque habere solum esse potentiale in causa, sed ab æterno habuisse esse intrinsecum actuale quidditatum suæ essentia, quod quidem est à parte rei extra intellectum diuinum, vt ipse explicat n. 18. Addit insuper creaturas habere hoc esse actuale independentè à Deo tanquam à causa efficiente, à quo tantum dependent secundum hoc esse tanquam à causa exemplari, quod explicat, & probat quæst. 2. Refert pro hac sententia Henr. & Agidium, nonnullaque refert ex D. Thoma quibus frustra probare intendit sanctum Doctorem huius sententiæ patrocinari, à quo toto cælo distat. Eandem sententiam tribuit Caiet. de ente & essentia cap. 5. q. 11. ad 1. asseritque illam, vt probabilem tenuisse Capreolum in 2. dist. 1. q. 2. art. 3. ad 4. argumentum Aureali. Multa inuoluuntur in hac sententia valde difficilia, & dare satis excogitata, quæ iam impugno.

CONCLUSIO contra primam, & secundam sententiam: creatura possibilis, antequàm producatur, nullum esse habet actuale, neque est aliquid improductum, aut productum ab omnipotentia, aut ab intellectu diuino tanquam ab efficiente, neque tanquam à causa exemplari. Rem vnicò verbo exprimo. Creatura possibilis, antequàm in tempore existentiam habeat, physicè non est, & ita querendum amplius non est quid sit: quod si rogetur, suppositum est ne